

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2014

MEPUTSO: 80

NAKO: diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 24.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi.
2. O se ke wa leka go bala lephephe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tšeo o tlogo di araba.
3. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO tše THARO:

KAROLO YA A: Theto (30)
KAROLO YA B: Padi (25)
KAROLO YA C: Papadi (25)
4. Araba dipotšišo tše TLHANO ka tsela ye e latelago: tše THARO KAROLONG ya A, e TEE KAROLONG ya B le e TEE KAROLONG ya C go ya ka mo go latelago:
 - KAROLO YA A: THETO
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo tše PEDI.
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Potšišo ya KGAPELETŠO.
 - KAROLO YA B: PADI
Araba potšišo e TEE.
 - KAROLO YA C: PAPADI
Araba potšišo e TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI) LE KAROLO YA C (PAPADI)
 - Araba dipotšišo ka dipuku tšeo o di badilego FELA.
 - Araba potšišo e TEE ye TELELE le e TEE ya SETSOPOLWA.
Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya setsopolwa KAROLONG YA C. Ge o araba potšišo ya setsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C. Šomiša lenaneotekolo/lenaneotshwayotshwayo go go hlahla.
6. BOTELELE BJA DIKARABO
 - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a magareng ga 250–300.
 - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi le Papadi, karabo e be mantšu a magareng ga 400–450.
 - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa. Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwi ka mokgwa wa maleba.
7. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a karolo ye NNGWE le ye NNGWE ka kelohloko.
8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.

9. Thoma karolo ye NNGWE le ye NNGWE letlakaleng le LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A: Metsotso ye 40
KAROLO YA B: Metsotso ye 55
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A: THETO [30]**Direto tseo di bonwego: Araba dipotšišo tše PEDI fela go tše di latelago.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. Go leleme	Potšišo ye telele	10	6
2. Matete a lefase	Potšišo ya setsopolwa	10	7
3. Go pokolo	Potšišo ya setsopolwa	10	8
4. Ngwato	Potšišo ya setsopolwa	10	9

LE**Sereto seo se sa bonwago: (Ke kgapeletšo)**

5. Tumelo dumela	Potšišo ya setsopolwa	10	10

KAROLO YA B: PADI [25]**Araba potšišo e TEE fela go tše di latelago.**

6. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ye telele	25	11
GOBA			
7. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	11
8. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ye telele	25	13
GOBA			
9. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	13
10. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ye telele	25	15
GOBA			
11. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	15
12. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ye telele	25	17
GOBA			
13. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	17

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA [25]**Araba potšišo e TEE fela go tše di latelago.**

14. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	19
GOBA			
15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	19
16. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	21
GOBA			
17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	22

***ELA HLOKO:** MO KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo e TEE ye telele le e TEE ya setsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo tše pedi tše ditelele goba tše pedi tša setsopolwa.

LENANEOTEKOLO/LENANEOTSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o latetše ditaello gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO
A: Theto (Direto tšeo di bonwego.)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa)	6–13	1	
C: Papadi/Terama (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa)	14–17	1	
Ela hloko: MO KAROLONG YA B le C, kgonthišiša gore o arabile potšišo e TEE ye telele le e TEE ya setsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo tše pedi tše ditelele goba tše pedi tša setsopolwa.			

KAROLO YA A: THETO***DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof DM Kgobe*****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo tše PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Ngwala tshekatsheko yeo e kgodišago ya **tshwantšhokgopolo** seretong se o lebeletše dintlha tše di latelago:

- (a) Tshwantšhišo
 - (b) Mothofatšo
 - (c) Mainagokwa
1. Diteng = 7
 2. Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 3

Go leleme – KD Leseilane

- 1 O kgomo ye e hlahletšwego šakeng;
- 2 Eupša mešomo ya gago ke tlou,
- 3 Kgomo sephetolamagobe ka maleta -
- 4 Tše menate le tše bošula wa di hlaologanya.
- 5 Polelo wa tswirinya bokathaga;
- 6 Ke ba bakae ba go lemogilego?
- 7 Gore o yo mogolo bophelong;
- 8 Ke tloge ke šupa tswalaganyong?
- 9 O rarolla mararankodi a khupamarama;
- 10 Wa kwešišanya manaba;
- 11 Wa swaya diphošo;
- 12 Wa kopanya mašaba.
- 13 O sekopanyamerafe;
- 14 Ka wena dikgomo tša tsena šakeng;
- 15 Etšwe bana ba sa tsebane -
- 16 Mekgolokwane ya kibetšwa.
- 17 Betši ba tsena ka magorošele;
- 18 Ya ba molokokgolo nokamolobolobo -
- 19 Kua kopanong ya melato kgorong,
- 20 Phokgo ke wena polelong.
- 21 Eupša o a makatša!
- 22 Ka ge o fela o šwahla;
- 23 Gore o dira bjang o phekeletšwe?
- 24 Go thakanela go metša ke ga gago.

- 25 Di tla go fiša wa kwa bohloko;
 26 Ba bantši kotsing o ba weditše,
 27 Bangwe ba ile moletemohlaelathupa;
 28 Gobane ba ntšhitše la go fahla.
- 29 Fale fase ga bodibatala -
 30 Ke dikgopolo tše bjereganego;
 31 Maoto a sa fihlego boratapelo;
 32 Gobane ba dula kilamoeng.

[Letl. 17]

[10]**POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Bala ditematheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Matete a lefase – NS Puleng

- 1 ... Mogaugedi, lerato lago ke nyepo,
 2 Bao ba go kwerago o ba buša ka toka,
 3 Bao ba sotlago ba go šala morago,
 4 Le bona o ba baletše matšatši,
 5 Pelo tša bona o di hlabiša ka Moyamokgethwa,
 6 Tša phafogela bogolo bja Mmušo wago.
 7 O theile tšohle ka bokgwari le bohlale,
 8 Wa di buša ka dikga tša tšona ka moka.
- 9 Leano lago ke la kgolagano,
 10 Ke lenaneophethiši la bophelo,
 11 O dutše bophagamong o bona tšohle.
 12 Ge o šikologa batho ba tsenwa ke matšhona,
 13 Gobane o matete a tlhago le tlholo,
- 14 Lefase ke matete a atla tšago Ramasedi,
 15 Ke lona seipone sa madimabe,
 16 Go lona go rutha dimakatšo tšago,
 17 Gomme ka moka o di šeditše
 18 Gobane o di beile boitshenkong.
 19 Dikgopolo ka moka tša lefase,
 20 Ke bašemanyana pele ga ina lago,
 21 Di obamela wena ka moka Kgoši Morena,
 22 Di kwa Ntšu lago,
 23 Ge o bitša ka moka di a araba!

[Letl. 51–52]

- 2.1 Tsopola lentšu leo le dirišitšwego bjalo ka seka mothalotheong wa 1 o be o fe tlhalošothwii ya lona.

(2)

- 2.2 Ka ntlha e TEE akaretša seo se tšweletšwago ke poeletšo yeo e dirišitšwego mothalothetong wa 2 le 3. (2)
- 2.3 Na sereti se šupa eng ka tirišo ya kelelohalo yeo e tšwelelago temathetong ya 3? (2)
- 2.4 Ke ka lebaka la eng poeletšo ye dirišitšwego mothalothetong wa 20, 21 le 22 e le poeletšopotlanyi? (2)
- 2.5 Na o a dumela gore moya wo o fokago ka gare ga sereto se ke wa Sekriste? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditematheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Go pokolo – OK Matsepe

- 1 Go go makala go fetša nka se ke,
2 Gore sefapano o se belegetše eng.
3 Na se lebetšwe go wena e seng
4 Neng ka ntle ga letšatši lela ke se seke?
5 O dungwa ke nna, maaka ga a botse,
6 Ka sona o tla tsena le nna ke a bona.
7 A ke go amogetše, le nna o tla mpona,
8 Go Mo khunamela go nkweša bose.
9 Magetleng le nna a ke se rwale,
10 Kgopolong ke be yo ke hlatswegilego.
11 E sego gore go go tsebafele ke se ke se dirilego,
12 A ke sepedišane le wena ke be wa gago o nthwale.
13 O phate ya Yomogolo,
14 A ke go rete ka bjago bogolo.

[Letl. 41]

- 3.1 Sereto se ke sa mohuta mang? (1)
- 3.2 Tsopola kelelohalo yeo e dirišitšwego seretong se, o be o fe tlhalošo ya lereo le, kelelohalo. (2)
- 3.3 Beakanya lenaneo la morumokwano go ya le ka mo le rulagantšwego ka gona methalothetong ye mene ya mathomo ya sereto. (1)
- 3.4 Hlaloša tirišo ya sekapolelo sa sekai seo se dirišitšwego seretong se. (2)
- 3.5 Na mohola wo o tšweletšwago ke sešura mothalothetong wa 7 ke ofe? (2)
- 3.6 Utolla maikutlo ao a bego a aparetše sereti ge se ngwala sereto se. Otlologa. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditematheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Ngwato – RM Mogashoa

- 1 Kgomo e a tsha.
 2 E gangwa ke mang?
 3 E gangwa ke ye papadima ye naka lehubedu,
 4 Ke marumo a mašweu tekema.
- 5 Ke pula ya marotholodi a magolo,
 6 Ke leru la Mmamohlake ba rego,
 7 La duma le se na pula le re bakela difako,
 8 Ke tladi e ile ya tia ya naka' lethata,
 9 Ke ye naka leboleledi a dithaga.
- 10 Ke ile ka duma boroko ka robala,
 11 Bjang ya ba legogwa ka ala,
 12 Mokgopa' noga ya ba kobo ka apara,
 13 Diloru ka lora mašula ka šulelwa ...

[Letl. 45]

- 4.1 Efa sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditematheto le methalotheto. (2)
- 4.2 Ka boripana ngwala kakaretšo ya ditematheto tše. (2)
- 4.3 Efa mohlala wa morumokwanopphetšo/thumo temathetong ya 3 o be o laetše gore o šupa eng ge o dirišitšwe ka tsela ye. (2)
- 4.4 Efa tlhalošo yeo e tšweletšwago ke mmolelwana (wo e sego wa mehleng) mothalothetong wa 7. (2)
- 4.5 Na o a dumela gore mohuta wa sereto se ke thetotumišo? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[10]**LE**

POTŠIŠO YA 5: SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPELETŠO)

Bala ditematheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Tumelo dumela – VM Lebepe

- 1 Tumelo dumela o nkadime tsebe,
- 2 Maloba le maabane ke gopotše wena,
- 3 Gobane o lešole pelong tša bakgethwa
- 4 O moriti o phala sona seširatšatši,
- 5 O hlaesantšhirela bophelong bja rena,
- 6 Maatla a gago a phala a dinatlamailakhutšo bomanxa,
- 7 O lokile kudu o hloka lenxa
- 8 Molomo wa gago o falala dikopelo fela,
- 9 Hleng meno a gago ke a lesego fela.

- 10 Tumelo o senatla ramapantankgwete,
- 11 Lapa la gago le na le seriti le moriti,
- 12 Le foka moyamokgethwa fela ruri,
- 13 Le ka phala la mang ge e se la segatamoroko,
- 14 Ruri nka upša ka ba segataborokgo,
- 15 O reng o ila lapa la matswele le maroga?
- 16 O phala la mang ge e se la pšhašadiolele senkgadihlare,
- 17 La gago le nkgaga dithapelo go kwagala Halleluya!
- 18 Go lokile letswai a le be nameng ...

[Letl. 5]

- 5.1 Tsopola seka mothalotheong wa 1 o be o fe tlhalošothwi ya sona. (2)
- 5.2 Efa leina la sekapolelo seo se dirišitšwego mothalotheong wa 1 o be o laetše mantšu a MABEDI ao a tlišago kwano ya medumo. (2)
- 5.3 Go ya ka sereto se, bapetša kgethontšu ye e dirišitšwego o lebeletše tirišo ya mantšu a a latelago: (2)
 - segatamoroko le segataborokgo
- 5.4 Laetša bohlokwa bja poeletšo methalotheong ya 8 le 9. (2)
- 5.5 Re alele maikutlo a sereti ge se be se ngwala sereto se. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI

Araba potšišo ye TELELE goba ya SETSOPOLWA. Botelele bja karabo ya potšišo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE**LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Sekaseka **thulaganyo** ya paditseka ye o hlokometše diponagalo tše di latelago:

- (a) Diteng:
Kalotaba = 5
Sehloa = 5
Tlemollo ya lehuto = 5
- (b) Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 10.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Taba e tee ya go tshwenya ka Brenda ke gore o be a gasogile, a na le matepe. O be a kwana le go dira boithatelo mme a sa ikemišetša go kgalwa goba go solwa. O be a dira se a se ratago mo a go ratago le gona ka nako yeo a e ratago. Mna. Maleka o lekile go mo kgala gantši eupša a šitwa gagolo ka ge mohumagadi a be a sa itshwenye ka go mo thuša.

Brenda ga se a ka a fetša dithuto tša gagwe tša yunibesithi. Ke kwele ke le mošomong gore o tšhabile dithutong gomme ga go tsebje gore o ile kae. Lesolo la go mo nyaka le ile la folotša. Go tšhaba ga Brenda go ile gwa gakgamatša batswadi pelo fao mmagwe a ilego a hlabega mme a nama a fetoga molwetši wa kobo, gagolo ka ge e be e le motho wa segwahla a bile a tshwenywa ke bolwetši bja pelo. Dingaka di ile tša leka go mo emaemela eupša mafelelong a neela moya.

Mengwaga ye mene e ile ya feta Brenda a sa tsene ka monga wa seloko, go sa kwale le swanyane goba motšhatšhana wa gagwe. Go be go se le yo a felago a mmona fela go be go le mabarebare a gore o thoko ya Gauteng. Lebakeng le ka moka ke ge Mna Maleka a dula a nnoši ka ge Sima a be a le sekolong. Ke be ke fela ke eya gae mafelelong a beke mme ke mo tloša bodutu lebakanyana leo fela.

[Letl 19–20]

- 7.1 Efa semelo SE TEE sa Brenda seo moanegi a se tšweletšago setsopolweng. (1)
- 7.2 Go ya ka diteng tša setsopolwa se, ke tebelelopele/ponelopele efe ye o nago le yona mabapi le bokamoso bja Brenda? (3)
- 7.3 Bapetša sehloa le tlemollo ya lehuto tša padi ye. (3)
- 7.4 Ka boripana ahlaahla tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng se. (3)
- 7.5 Ke kgopolo efe yeo moanegi a e tšweletšago ka go diriša thekniki ya mothalonako? (2)
- 7.6 Na o bona setsopolwa se se kgatha tema morerong wa paditseka ye? Nošetša karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 7.7 Hlatholla maikutlo ao a aparetšego Mna. Maleka gagolo ge go lebeletšwe thumo ya ditaba. (2)

SETSOPOLWA SA B

Ke gona ke ilego ka thoma go lemoga botlaela bja ka. E be e swanetše go ba e le kgale ke tantše Brenda. Mabu ale ke a humanego dithaereng tša koloi ya gagwe di be di swanetše goba di ntirille gore ke lemoge gore mokgwa o ntshe. **Tlhaselo ya Naniki le yona e be e swanetše go ba e mputše mahlo ka Brenda ka gore ke yena a nnoši ke mmoditšego gore ke tla ya ke bona Naniki neng.** O swanetše go ba go na le batho bao a ba begetšego taba yeo le gore ba ye go bona Naniki le go utolla gore na o tseba eng. Ga go na tsotsi ye e ka hlaselago motho ka pela bjalo go swana le ka fao Naniki a hlasetšwego ka gona ntle le ge o tseba gore o ka se tle wa hwetša sebaka se sengwe gape. Goba e ka ba e le gore Brenda ke yena a bolailego Naniki ka boyena? Kgopolo ya Sersanta Maroga ya gore Mmatšhego o swanetše go ba a hlasetšwe ke motho yo a tsebago ngwako ka fao a tsebago le sephiri sa le lengwe la mafastere, e be e swanetše go ba e ntaeditše gore ga go na motho yo mongwe yo a ka bago a dirile bjalo ntle le Brenda. Fela nna ke be ke tlaetše lebaka le ka moka, ke gopola nke ke tseba seo ke se dirago mola ...

'O mmolaetše sona selo se?' Ka botšiša ke šupa pheta molaleng wa gagwe. Pheta e be e tšholla seetša se se bego se rarologa molala wa gagwe.

[Letl 186–187]

- 7.8 Efa tswalano ya moanegi le Brenda. (2)
- 7.9 Go ya ka diteng tša paditseka ye, ka boripana hlaloša thekniki ya kgadimonthago/tekolanthago ye e dirilego gore Nnono a lemoge gore Brenda ke kgale a mo utametše. (3)
- 7.10 Nyalantšha diteng tša setsopolwa se le tlemollo ya lehuto la paditseka ye. (2)
- 7.11 Go ya ka tsebo ya gago, go lebeletšwe diponagalo tša padi ye, na o bona lefoko la mafelelo la setsopolwa le nyalelana le khabara/bokantle bja puku? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE**NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Sekaseka **thulaganyo** ya padi ye o hlokometše diponagalo tše di latelago:

- (a) Diteng:
Kalotaba = 5
Sehloa = 5
Tlemollo ya lehuto = 5
- (b) Sebopego (Teori) le polelo di tla Abelwa meputso ye 10.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

... 'Yo a go kwago ke nna, motlogolo. Bjale ge, go tloga lehono o no tseba gore ke thoma go fougolla. O tsebe gabotse gore nna ge ke thomile selo ke khutša mohla ke bona dikenywa tša sona. O nkwa gabotse? Ke re ke nyaka dikenywa. Dikenywa!

'Le wena o eme sennanna, o laetše nkwenyana yela gore o tau ya mariri. Phošwana ye nngwe le ye nngwe ye a e dirago o akgofiše go mpotša. Ka moka tšeo e tla ba malepu ao re tlogo mo tanya ka ona. O se ke wa lesa go fela o mo thetša ka se le ka se gore a thekesele a wele ka lerageng leo re tlogo mo šupa ka menwana a le ka go lona. Ke gona mo wena o tlogo hwetša sebaka sa go ikokotlela ka yena wa seleda madulong ao a bego a le go ona, wa ba komangkanna ya Rethuše. Bophelo bo bjalo, motlogolo. Ge o nyaka go namela, o gata godimo ga dihlogo tša ba bangwe. Ge motho yoo o mo gatilego a lla a buragana fase, o gata godimo ga ya yo mongwe go fihla o tsokama madulo ao o a nyakago.'

O di bone tša bophelo Mokhura, o utswetša motlogolo.

Mohlomongwe le dinama tše di mo goketšego mmele wo wa go tšhaba letšatši wo, o di hweditše ka wona mokgwa wo a rutago motlogolwagwe.

Aretse! Ge e le Phankga yena, ka baka la mabjoko a gagwe a boleta, o šetše a ipona a buragantše Lahlang, a se tsokame, e le komangkanna ya Rethuše, komangkanna ya Makgwareng ngwana wa mobu a hlahla bana ba mobu.

[Letl. 21–22]

- 9.1 Na polelo ya Mokhura setsopolweng se e re utollela semelo sefe sa gagwe? (1)
- 9.2 Go ya ka diteng tša setsopolwa se, ke tebelelopele/ponelopele efe ye o nago le yona mabapi le seo Mokhura a se botšago Phankga? (3)
- 9.3 Bapetša sehloa le tlemollo ya lehuto tša padi ye. (3)

- 9.4 Ka boripana ahlaahla tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng. (3)
- 9.5 Thekniki ya tirišo ya mothalonako e tšweletša kgopolo efe setšopolweng se? (2)
- 9.6 Na o bona setsopolwa se se kgatha tema morerong wa padi ye? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 9.7 Bjalo ka mmadi ke maikutlo afe ao a go aparelago ge o bala setsopolwa se? Šitlela karabo ya gago. (2)

SETSOPOLWA SA B

Le ge Mokhura le yena a tiiša gore Lahlang a rakwe, o thalaganya le motse a botša batho gore ba se ke ba latela kgopolo ya Mafamo ya go rwala dilepe.

O tšama a re: 'Aowa, Batau, nako ya go tšholla madi ga se ya be ya fihla. Re nyaka ge maloko a Lekgotla la Dikolo le mohlalobimogolo le bathuši ba gagwe ba etla go tlo bona boradia bja *lekomofêrê* le. Ke mo ba tlogo bona gore dipampišana tšela mohlalobimogolo a bego a re foraforetša ka tšona tšatši lela la kopano di bolela maaka. Le tla bona, ba tla tla ba mo raka ka bobona. Moo gona ga go ngaka. Fela ge ka morago a ka ya a ba rapela ka dinku, gona ba tla hwetša re mo rathagantše ka mola sefung sa gagwe.

'Ke a kgolwa lehono le bona gabotse gore mošomo wa go hlahla sekolo se o swanetše yo Phankga. Na le ra gore ge e ka be Phankga e le hlogo ya sekolo se, a ka be a re diretše makatika a go swana le a *lekomofêrê* le? E sego ge e le ngwana wa mobu wo gare ga rena bana ba wona mobu wo. O be a tla be a gafa ruri. **Motho o lota ba gabo le gona o lotwa ke ba gabo.** *Lekomofêrê?* Gape le tla go bitlela o le lebeletše le bile le go segiša. Ge e le bana bona le se ke la ba romela kua sekolong. Legato le lebjalo le tla dira gore bahlapetši ba thuto ba akgofiše go tla mo go tlo bona moradia yo wa bona.

Re ka se ke ra romela bana go motho yo a sa ba kwelego bohloko. *Lekomofêrê?* Lehono gona re ithutile ruri. O re tlošitše botlaela ka go re phasola dithama.'

[Letl. 79–80]

- 9.8 Efa tswalano ya Mokhura le Phankga. (2)
- 9.9 Go ya ka diteng tša padi ye, ka boripana hlaloša thekniki ya kgadimonthago/tekolanthago ye e šušumetšago go hlorišwa ga Lahlang. (3)
- 9.10 Nyalantšha diteng tša setsopolwa se le tlemollo ya lehuto la padi ye. (2)
- 9.11 Go ya ka tsebo ya gago go lebeletšwe diponagalo tša padi ye, na o bona diteng tša setsopolwa se di nyalelana le khabara/bokantle bja puku? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE**LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Sekaseka **thulaganyo** ya padi ye o hlokometše diponagalo tše di latelago:

- (a) Diteng:
Kalotaba = 5
Sehloa = 5
Tlemollo ya lehuto = 5
- (b) Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 10.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Ke neng mola banna ba tsogelago kgorong eupša ba sešo ba fihlelela kwano? Letšatši le fefile, meriti e dikela bohlabela, banna bjale gona ba lapile ebile ga ba sa tseba gore di tšwa kae di ya kae.

Ditaba di rile di tla retela, Mphoka a phuruma gore a be a tle a itshwarelele ka maru. Ba ile ba mo iša kua le kua, ba mo swara le ka dithamaga, eupša ya ba mo ba thatafišago pelo ya gagwe. Bakgomana ba ile ba tlalwa ke pelo ka mokgwa woo ba ilego ba mo hlokofatša mo nkego ke lethogošwahla. Kua kgorong go be go epetšwe diphatha tše pedi tše di nago le maphatha a mabedi ao go ona go bego go farageditšwego phata ye telele ya thololo. Mphoka o rile ge a fela a phegelela tatolo, ba tšea marala ba mo tlemelela phateng yeo e faragaditšwego go tše di epetšwego, ba mo tlemile ka mokgwa woo a ka se kgonego go itlemolla le go ka dula fase. Bošego ka moka ya lala e le selalaseeme, maoto a opišwa ke kimelo ya mmele wo bjale o thothomedišwago ke lehla leo le looditšwego ke motšhomatšhomane, fela a di kgotlelele go fihlela molalatladi o soka. Aowa, a a kgotlelele ka gobane monna o bolawa ke seo a se ilego. A a kgotlelele ka gobane o lemile tšhemo a be a e gaša, morago ga fao pula ya tla ya a binela koša ya malopo mme a mela a gola. Ge yoo a bego a lema le yena a re mabele a gašitšwe ke yena mme yena a itlhohloro mo nkego o aparetše phepheng kobong, o gopola gore go thwe ke mang?

[Letl 24–25]

- 11.1 Efa semelo se TEE sa Mphoka seo moanegi a se tšweletšago setsopolweng. (1)
- 11.2 Go ya ka diteng tša setsopolwa se, ke tebelelopele/ponelopele efe ye o nago le yona mabapi le kahlolo ya Mphoka go ya ka molato wa gagwe? (3)

- 11.3 Bapetša sehloa le tlemollo ya lehuto tša padi ye. (3)
- 11.4 Ka boripana ahlaahla tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng. (3)
- 11.5 Ke kgopolo efe yeo moanegi a e tšweletšago ka go diriša thekniki ya mothalonako? (2)
- 11.6 Na o bona setsopolwa se se gata ka mošito o tee le morero wa padi ye? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 11.7 Go ya ka moanegi, go lebeletšwe thumo ya setsopolwa hlaloša maikutlo ao a aparetšego Mphoka. (2)

SETSOPOLWA SA B

... etšwe motho yo mongwe le yo mongwe a phumulwa ke yo mongwe meokgo. Ka mo gwa lliwa, ka mo go a segwa, ke lefase mang lona le lesego la lona e lego manyami a yo mongwe? Yo a llago le yo a segago a ba dire ka mo ba ratago ka gona, ge e le go gahlana gona re tla be ra gahlana.

Taudi le Mabothe ba manyaming a magolo, gobane seo ba bego ba se nagana ga se sa direga.

Ba be ba naganne gore Mabothe o tla ntšha koma yeo le Tšhwahledi a tlogo go išwa gona, fela Tšhwahledi o kae? E rile ge matšatši a mokete wa Mabothe a batamela, **ba mmea leihlo ka tsebo ya gore ba rata go mo phothoma gore ba mo khukhuniše, fela ba swere nonyana ka diphofa.** Se se makatšago ke gore mosegare ba hlwele le yena bobedi bja bona, ba mo dišitše ka mokgwa wo a bego a sa lemoge, ya re ka nyamane a metšwa ke aretse. Ba re ka re ka re motho fa, motho fa, ba be ba bea mo go beago tšhwene. Mo kgakanegong yeo ba gopola go ka tsebiša banna gore koma e jelwe ke dimpša – fela ba hwetša go sa hlwe go kgonega, morago e le mo ba tšwago, kgauswi e le mo ba yago. Tšhwahledi lehono gona o ba šomile sešemanyana e le banna ba maledu, mme ga ba tsebe gore ba ka botša mang ka gore e be e le sephiri sa bona ba nnoši.

[Letl 60–61]

- 11.8 Efa tswalano ya Taudi le Mabothe. (2)
- 11.9 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, ka boripana hlaloša thekniki ya kgadimonthago/tekolanthago o lebeletše ditiragalo tšeo di diregilego pele ga diteng tša setsopolwa se. (3)
- 11.10 Nyalantšha diteng tša setsopolwa se le tlemollo ya lehuto la padi ye. (2)
- 11.11 Go ya ka tsebo ya gago go lebeletšwe diponagalo tša padi ye, na o bona lefoko la mafelelo la setsopolwa le nyalelana le bokantle bja/khabara ya puku? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE**TLHAKOLENG – MD Kekana**

Sekaseka **thulaganyo** ya padi ye o hlokometše diponagalo tše di latelago:

- (a) Diteng:
Kalotaba = 5
Sehloa = 5
Tlemollo ya lehuto = 5
- (b) Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 10. **[25]**

GOBA**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TLHAKOLENG – MD Kekana**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Naa Thušanang o reng a kodutla motho a dutše a tsoga ebile a robala le yena? O reng a sa no bolela serokaphatla gore bana ba mpoditše gore le gore? Le gona o kwala eke ke motho a emetše go tlo tšea magato a mašorwana. O reng a bolela ka ditaba tša mohlang ngwana a belegwa? Afa o a lemoga gore ke tšona tšeo di dirago gore Swele a hlabiše letšatši ge a gopola ka tšona? Tšona tšeo di dirago gore le kua mošomong a phele a potuma? Fela nna Thušanang ga ke mo sole kudu ge lehono a gegea monna wa gagwe. A ke re maloba mo o mo kgopetše gore nke ba sekodiše ngwana yena a kgetha go itira mogale? Lehono šo, o itira yena wa go kgona go rerišana le batho.

'Nna ke be ke sa gopole bjalo, Mogatšaka. Go ya ka nna tharollo ke e tee fela, ga go tselapedi. Mahlatse o swanetše a ntšhiwe mpa ye nako e sa le gona. Ke kgahlwa ke gore taba ya mohuta wo matšaši a le molao o a e dumela. Le ge go bitša mašeleng go ka se swane le go tlo godiša ngwana yoo ka ditšhelete tša go hlekesetša. Nna ke ikemišeditše go lefela ditshenyagalelo ka moka.'

Nkane o ka re felo fa ba bangwe ba tlo fetša ba itshwarišitše naa? Ke ditshenyagalelo tša eng tšeo pholo e ratago go di lefela bjale? Felo fa o ka re ba bangwe ba šetše ba thomile go swa le ge go sa bonale botse gore ba apeile eng.

[Letl. 26]

- 13.1 Efa semelo se TEE sa Swele seo moanegi a se tšweletšago setsopolweng. (1)
- 13.2 Go ya ka diteng tša setsopolwa se, ke tebelelopele/ponelopele efe ye o nago le yona mabapi le bokamoso bja Mahlatse? (3)
- 13.3 Bapetša sehloa le tlemollo ya lehuto tša padi ye. (3)
- 13.4 Ka boripana ahlaahla tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng. (3)

- 13.5 Ke kgopolo efe yeo moanegi a e tšweletšago ka go diriša thekniki ya mothalonako? (2)
- 13.6 Na o bona setsopolwa se se huetša morero wa padi ye? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 13.7 Hlatholla maikutlo a Swele go ya ka polelo ya gagwe le seo se bolelwago ke moanegi. (2)

SETSOPOLWA SA B

'Ngwana yo le mmonago mo ke lona leseana la morwedi wa lona. Ga sa nka a fihla kgole le lona. Ge le ka mpha sebaka ke tla le botša gore o mo tlogetše bjang le gona kae.' ...

'Go tloga le mathomong ga sa nka ke rata go bega ngwana yo mošate ka gobane le nna ke be ke mo kganyoga. Kwešišo ya ka e bile gore go lahlwa ke bao o tswalanago nabo ga se mafelelo a lefase. **Ka go realo nna ka ikemišetša go mmetlela bokamoso.** O tsebe gore ka nako yeo nna le Seja re be re itulela ka babedi fela, re se na le yoo re ka mo romago lebenkeleng. Bana ba rena ...'

'Bjale ge le se na bana le swanetše go tšama le topa bana ba batho le ba dira ba lona? Mokgalabje tena, afa o a tseba gore ngwana o tšwa kae, wena? Gola wa belegwang wena o kile wa kwa kae ba re motho o topile ngwana, a mo godiša ya ba wa gagwe? Taba ye o e dirilego ke bohodu ebile ke bohlola.'

Ge a realo Motlanatšo ke ge a eme ka maoto, a tiišetša sekhethe ka borokgwaneng bjola bja go hlomphega. Ke realo ka baka la gore leina la bjona ga le bitšege gabonolo mola e le gore le bjona ga bo no bonabonwa.

'Kahlenyana hle Motlanatšo, mokgalabje yo wa Modimo o swere ditaba. A re mo feng sebaka sa go itaodiša. Le gona dula fase o be o bolelele fasana. Bona gore baagišane ba re lebeletše bjang.'

[Letl. 115–116]

- 13.8 Efa tswalano ya Seja le Nkuke. (2)
- 13.9 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, ka boripana hlaloša thekniki ya kgadimonthago/tekolanthago o lebeletše ditiragalo tšeo di diregilego pele ga diteng tša setsopolwa se. (3)
- 13.10 Nyalantšha diteng tša setsopolwa se le tlemollo ya lehuto la padi ye. (2)
- 13.11 Go ya ka tsebo ya gago, go lebeletšwe diponagalo tša padi ye, na o bona diteng tša puku di nyalelana le khabara/bokantle bja yona? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA

Araba potšišo YE TELELE goba YA SETSOPOLWA. Ge o kgethile potšišo ye telele go KAROLO YA B, araba potšišo ya setsopolwa karolong ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **semelo** sa Mphaka.

- (a) Diteng = 15
- (b) Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 10.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

MPHAKA: (*O bolela a nnoši*) Ke be ke lebanwe ke kgetho.
Tsela di be di le phakgapedi!
Na ke be ke swanetše go hwa ke sa phela?
Ke bitlelwe ke ipona?
Aowa! (*O šišinya hlogo*) Le nna ke be ke nyaka
go swana le mantho a mangwe.
Ke tšhaba go šilaganywa le go foufatšwa kgopolo ke itebeletše.
Ke boifa go hupetšwa sehutamoya sa moya wa ka;
go hlalana le dikgopolo tša ka tše nanana,
tše go thwego ke meetlwa go bangwe.
Bana ba ka bona ke be ke tla ba lesa bjang
ba enwa meetse a tsebo sedibaneng se fatilwego ke bangwe?
Botho bja ka ka moka bo thennwe bokakgapa yeo peu ya yona,
e sa hlwego e nyakwa!
Ke kitelwe dijo ganong,
ke re ke betola ba re o a nyankga
o itshema mothonyana moisa te!
(*O itia tafola ka letswele*)
Matlakane a ntswetše! Ka bontšhwa lehu ka mahlo
ke sa bolaya motho!
Aowa, go kgetha gona ke be ke tlamegile.
Go kgetha tselapeding tše.
Go tšwa ka difate tša borare,
go yo tsoma mafulo a matala dileteng tše dingwe.

Go iphetoša moneneri, mosepedimajaditala
go ena le gore ke binele sefogojane sa komašele.
(*O ribega hlogo tafoleng*)
Go bohloko bjang go kgaolelwa lešika la meloko!
Go ahlogana le dithakangwaga tša gago ke polao
go hwela ditšhabeng ke bogoboga;
eupša ke be ke lebanwe ke kgetho –
kgetho tselapeding tše ... (*Go kokota motho lebating*)
gore botho bja ka bo se tle bja thakgolwa
ke kgethile go tšwa ka difate – mohlomongwe go tšwela ruri,
go ya moo ke tlogo fiwa tlotlo,
ka phela ka phediša le ba ka ... (*Go kokota motho lebating Mphaka o tsoša hlogo*)

[Letl. 13–14]

- 15.1 Tsopola polelo ya seka yeo e laetšago gore Mphaka o swanetše go kgetha gare ga dilo tše pedi. (1)
- 15.2 Na polelonoši ya Mphaka e re utollela semelo sefe sa gagwe? (1)
- 15.3 Efa mešomo ye MERARO ya ditšhupasefala. (3)
- 15.4 Na papadi ye e theilwe godimo ga mohuta ofe wa tikologo? Thekga karabo ya gago ka mehlala ye MEBEDI. (3)
- 15.5 Laetša ka mo setsopolwa se se nyalelanago le phekgogo ya papadi ye ka gona. (3)
- 15.6 Na o a dumela gore thulanogare ye e tšwelelago mo e nyalelana le tlemollo ya lehuto la papadi ye? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

SETSOPOLWA SA B

MPHAKA: Tšeo di tla bonwa ke meso. Ge ba sa kgone go bona tše ke ba direlago tšona ga go molato ke tla tšwa ka difate.

LEBITSI: Hmm! Ke komatona ye. Nna ga ke kgolwe gore bophelo bjo bobjalo nka bo kgona.

MPHAKA: Ge bageno ba go tshwa mare ba re o bodile o tla bo phela.

LEBITSI: Bokaone ke go iphega.

MPHAKA: Ke bofšega bjoo, ebile ke go thabiša manaba a gago. O šitilwe ke go phagamišetša lebone la gago ntlhohlong ya thaba. O swana le yo a bipilwego tšhakaneng bjalo ka mohlaba, a bipetšwe ke dikgopolo le maikemišetšo a gagwe. Le ge ba ka go hloriša bjang le bjang mo o yago o se ke wa be wa itlhoboga. Se iphofotše o se kgomo ya moradu.

LEBITSI: Ke leboga maele a gago. Mohlomongwe ke go re nna ga se ra ba maemong ao le lego go ona. Mengwaga ye le e feditšego mo ntle mo e le thatafaditše. Ga le sa boifišwa ke se se bolelwago.

MPHAKA: Re ikanne Lebitsi. Bonwatau re tla boela ge dilo di ka kaonafala. Motho a kgona go phurulla mafahla a gagwe. A katološetšwa mellwane le yena a kgona go naba go se yo a rego ge a feta a ragaka maoto a gago.

LEBITSI: Nna ke bona lebaka leo le se kgole.

MPHAKA: O hutša gore tšatši le lengwe di tla loka?

LEBITSI: Go šetše go na le dika go ya ka mangwalo a a tšwago gona.

MPHAKA: Ge marapo a sa swerwe ke dingangele tšela tša Bonwatau nka se be ka le bea. Bokaone nka no kgaoga ke swere tsela le bana ba ka. Ke kabelo ya rena.

[Letl. 89]

- 15.7 Tsopola polelo ya go laetša gore moya wo o fokago mo ke wa leago. (1)
- 15.8 Laetša tswalano ya babapadi ba ba boledišanago mo setsopolweng se. (1)
- 15.9 Ka boripana (ka dikgopolo tše THARO) ngwala kakaretšo ya setsopolwa se. (3)
- 15.10 Efa mehola ye MEBEDI ya poledišano papading ye. (2)
- 15.11 Na setsopolwa se se amana bjang le morero wa papadi ye? (2)
- 15.12 Go ya le ka mo o badilego papadi ye ka gona, na o bona mafelelo a yona a tšweletša kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka lebaka le le kgodišago. (3)
- [25]

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE

LEHUFA – P Mothupi

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **semelo** sa Radithekisi.

(a) Diteng = 15

(b) Sebopego (Teori) le polelo di tla abelwa meputso ye 10.

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**LEHUFA – P Mothupi**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

LERATO: Ke bile le mathata a lenyalo. Monna yo a nnyetšego ga a nyake go kwa selo ka thuto.

NTSHEPE: O re o e hloetšeng?

LERATO: Monna wa ka o re thuto e dira gore mosadi a tšeele monna wa gagwe fase. Le gona o re ke ithutelang ka gore o a ntlhokomela?

NTSHEPE: A ka re a go hlokomela wa hlwa o goeletša batho lebenkeleng?

LERATO: Wena ga o tsebe lehufa la monna wa ka, *Meneer*. Gore ke šome ke ka lebaka la gagwe. O re ga a nyake ke hlwe ke robetše ka gae ka ge ke tlo fetša ke ile banneng ge yena a se gona.

NTSHEPE: (*O bušetša moya godimo*) Aowa, re tlo reng ka gore ke lenyalo mo le tlogo!

LERATO: Lenyalo ke a le tseba, *Meneer*, eupša la mohuta wo lona ga se ka ke ke le bona. Ge nkabe ke se ka ikgethela monna yola nkabe ke re motho yo a nkgethetšego yena o mpolaile.

NTSHEPE: Nke o leke go boledišana le yena gape, mohlomongwe o tlo go kwešiša. O be o mmotše ka mo thuto e lego bohlokwa ka gona.

LERATO: Aowa, *Meneer*, monna wa ka ga a nyake go kwa selo ka thuto. Ge go na le selo se se mo tlabatlabišago dibete le go feta, gona selo seo ke thuto.

NTSHEPE: (*Ba fihlile tselenggolo*) Lerato dinomoro tša ka tša mogala šedi, o tlo fela o nteletša. (*O mo nea tšona*)

LERATO: (*Le yena o mo nea tša gagwe*) Tša ka šedi, *Meneer*, le wena o tlo fela o nteletša ge o hweditše nako. (*O a fologa*) O sepele gabotse, *Meneer*.

NTSHEPE: Le wena o šale gabotse. (*Ba arogana*)

[Letl. 2–3]

- 17.1 Tsopola polelo ya seka yeo e laetšago gore monna wa Lerato ga a nyake mosadi wa go rutege. (1)
- 17.2 Na polelo ya Lerato e re utollela semelo sefe sa monna wa gagwe? (1)
- 17.3 Efa mešomo ye MERARO ya ditšhupasefala. (3)

- 17.4 Na papadi ye e theilwe godimo ga mohuta ofe wa tikologo? Thekga karabo ya gago ka mehlala ye MEBEDI. (3)
- 17.5 Laetša ka mo setsopolwa se se nyalelanago le kalotaba ya papadi ye ka gona. (3)
- 17.6 Na o a dumela gore moya wo o fokago mo ke wa leago? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

SETSOPOLWA SA B

- LERATO: (*O a tšhoga ebile o bula mahlo*) Kgane ke ...
- RADITHEKISI: (*O mo tswalela molomo ka seatla ebile o a sebaseba*) A re sepele gonabjale.
- LERATO: (*O tšhogile ebile o maketše*) Aowa, Mogatšaka, batho ba tlo ...
- RADITHEKISI: Ge o sa nyake gore ke tsoše kutuku ka mo kerekaneng ya lena a re sepele. A re sepele ba sa rapela.
- LERATO: (*O a ineela o tšwa le yena*) A re sepele.
- RADITHEKISI: (*Ge ba fihla sefatanangeng*) Tsena ka pela re sepele.
- LERATO: (*O a tsena ba a sepela*) Mogatšaka, o reng o ntatelela mo kerekeng?
- RADITHEKISI: (*Ka bogale*) Hee, wena moitshwarahlephi tena! Tlogela go mpolelela ka tsebeng. Ke tlo ba ka go tswalela molongwana wo ka ntahle. Le gona ga ke na taba le kerekana ye ya lena.
- LERATO: Batho ba tlo reng ge ba bula mahlo ba hwetša ke se gona?
- RADITHEKISI: Ba tlo re ga o gona, kgane? Gona go reng batho bao ba gago ba sa makalele go tšama o hlobolela banna ba ka moka?
- LERATO: (*Ka pelo ya go kwa bohloko*) Eupša ga go botse gore o ntatelele ke le kerekeng. A ga o bone gore o intšha seriti?
- RADITHEKISI: (*O emiša sefatanaga kgauswi le lebenkele*) Tlogela go nteletša kotikoti ka ditsebeng. Šala ka mo sefatanageng ke a boa. (*O a fologa o tsena lebenkeleng o boa a swere setena sa sešepa*)
- LERATO: (*O maketše*) Ao, Mogatšaka, o reng o reka sešepe sa dibjana? A ga se wa bona se ke tšilego le sona maabane?
- RADITHEKISI: Wena, mosadi, ke itše o se ntlhodie hle! (*O tsena sefatanageng ba a tloga*)

[Letl 58–59]

- 17.7 Tsopola polelo ya go laetša lenyatšo mo setsopolwaneng se. (1)
- 17.8 Laetša tswalano ya babapadi ba ba boledišanago mo setsopolweng se. (1)
- 17.9 Ka boripana ngwala kakaretšo ya setsopolwa se. (3)
- 17.10 Ke kgopolo efe yeo mongwadi a e tšweletšago ka go diriša thekniki ya kgegeo setsopolweng se? (2)
- 17.11 Na poledišano ye e amana bjang le morero wa papadi ye? (2)
- 17.12 Go ya le ka mo o badilego papadi ye ka gona, na o bona mafelelo a yona a tšweletša kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka lebaka le le kgodišago. (3)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80